

KONZERVATÍVNE LISTY

KONZERVATÍVNY INŠTITÚT M. R. ŠTEFÁNIKA

JÚL - AUGUST 2009

OBSAH:

ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO:
Recyklačný fond to má zrátané
Radovan Kazda

SPOLOČNOSŤ:
Ľudské práva na Slovensku
– verzia Čína light Ondrej Dostál

FINANČNÁ KRÍZA:
Bankéri žijú z inflácie
Rozhovor s Jesúsom Huerta de Sotom

KRÍTIKA:
Divadlo pod ministerstvom
Dušan Sloboda

RECYKLAČNÝ FOND TO MÁ ZRÁTANÉ

Radovan Kazda

Jedno sa zakladateľom Recyklačného fondu musí uznať. V roku 2001 sa im podaril priam husársky kúsok – zabezpečiť zhodnocovanie odpadov spôsobom, ktorý je vo svete unikátom. Vytvorili systém, ktorý je sice extrémne drahý, slabo kontrolovateľný a s vysokým rizikom korupcie, ale zato permanentne zlyhávajúci a v plnení cieľov hlboko podpriemerný.

Recyklačný fond je výstavným pomníkom fušerstva dlhoročného (a dnes už naštastie bývalého) ministra životného prostredia László Miklósa. Nie je to mienené ako lacný bonmot: vďaka vysokým poplatkom, ktoré prinútili platíť podnikateľov do Recyklačného fondu (RF), tu dnes máme spracovateľský priemysel, ktorý možno pripisať k takým reliktiám socializmu, akými sú zakonzervované závlahové sústavy. Tie stáli milióny československých korún, viaceré z nich však boli využité len minimálne alebo vôbec.

Po rokoch blahobytu začali fondu vyschať príjmy, preto nečudo, že si jeho predstaviteľia u poslancov súčasnej koalície „zariadiť“ zmenu zákona o odpadoch, ktorá by fondu mala zabezpečiť nové dane od občanov. Prezidentovo veto však vystavilo poslancov k urobeniu „reparátu“.

Ako sa však taký reparát robí? Možno tak, že sa pozrieme na pomerne krátku história politiky zhodnocovania odpadov na Slovensku. Keď vláda zakladala neprirodzený trh zhodnocovania odpadov, mala predovšetkým vytvoriť *motivačné nástroje* pre všetkých účastníkov materiálového toku tak, aby sa naňom zúčastňovali, a zároveň vytvoriť trh, ktorý bude fungovať s *nízkymi nákladmi* (tzn. najmä so širokým konkurenčným prostredím spracovateľov a s prehľadným tokom financovania zhodnocovania odpadov tak, aby sme ho vedeli zhodnotiť), a zároveň zhodnocovať odpad na úrovni *najnižšieho limitu zhodnotenia*, ktorý je stanovený európskou legislatívou, keďže každý kilogram navýše zatažuje výdavky podnikateľov i spotrebiteľov.

O tom, že sa to Lászlóvi Miklósovi nepodarilo, svedčí hned niekoľko faktov.

Po prvej: zhodnocovanie odpadu má na Slovensku veľmi neprehľadné a zložité financovanie. Pri pätaraní po otázke *kolko celý systém stojí* totiž čoskoro zistíme, že na zhodnotenie odpadov prispieva občan minimálne šesťkrát: 1.) v cene výrobku, v ktorej je zahrnutý poplatok výrobcu a dovozcu pre RF; 2.) v cene výrobku, v ktorej sú zahrnuté náklady kolektívnych systémov na zhodnotenie odpadu; 3.) v cene služieb, v ktorej sú zahrnuté poplatky do Environmentálneho fondu; 4.) v poplatku za komunálny odpad; 5.) v dani z príjmu, ktoréj časť sa stáva príjomom obcí transferom od štátu v rámci fiškálnej decentralizácie, pričom obce z nich

cyklačné limity. Naše skúsenosti s odmietaním poskytnutia i základných informácií zo strany fondu navýše svedčia o veľmi slabej možnosti jeho verejnej kontroly.

Po tretie: ceny za spracovanie (napríklad elektroodpadu) sú na Slovensku v porovnaní so susednými krajinami veľmi vysoké, čo naznačuje, že trh u nás nie je doстатne široký, ale práve naopak, zúžený až k mestiam takmer monopolnému postaveniu niektorých spracovateľov na trhu. To všetko s veľkým prispením štátom založeného fondu, ktorý to všetko v podstate riadil. Výsledok? Celú polovicu všetkých doteraz udelených dotácií z fondu dostalo len zo slovenských firiem.

Ak si položíme otázku, či môže byť systém zhodnocovania odpadov na Slovensku efektívnejší i bez existencie Recyklačného fondu, potom vyššie spomenuté súvislosti naznačujú, že určite áno. Dokonca možno očakávať, že systém zhodnocovania odpadov bez akýchkoľvek platieb do RF by si vyzádoval zvýšenie výdavkov podnikateľov len v miere, ktorá by bola oveľa nižšia, ako sú ich momentálne povinnosti voči fondu – takže celý systém by bol oveľa lacnejší.

V odbornej verejnosti dnes nájdete len málokoho, kto by podporoval zotrvanie Recyklačného fondu v systéme financovania odpadového hospodárstva na Slovensku. Nenájdete však takmer nikoho, kto by podporoval navrhované zvyšovanie výdavkov fondu. Snáď s výnimkou klientov a predstaviteľov samotného fondu, ktorého príjmy na vlastnú správu (najmä mzdy) sú „čistou náhodou“ priamoúmerne závislé práve od výšky celkových príjmov.

Nevídane rýchly spôsob, akým sa Recyklačnému fondu podarilo presadiť novelu zákona o odpadoch, nasvedčuje, že to jeho predstaviteľia majú dobre zrátané. Ako by im to mali zrátať v parlamentnom reparáte poslanci? Škrtnutie pozmeňovacích návrhov zo strany fondu by bolo v prospech občanov. Odpadové hospodárstvo si i beztak vyžaduje podstatnejšie systémové zmeny.

Autor je analytik KI.

ĽUDSKÉ PRÁVA NA SLOVENSKU – VERZIA ČÍNA LIGHT

Ondrej Dostál

Čínsky komunistický režim je v súčasnosti jedným z najväčších porušovateľov ľudských práv na svete. Je smutne symbolické, že júnová návšteva čínskeho prezidenta a generálneho tajomníka komunistickej strany Číny Chu Tiň-tchaa v Bratislave sa stala príležitosťou aj na porušovanie ľudských práv v Slovenskej republike.

Odniesli si to ľudia, ktorí chceli protestovať proti porušovaniu ľudských práv v Číne. Výpočet ich ústavou garantovaných práv, ktoré boli pri tejto príležitosti porušené, tiež nie je celkom zanedbateľný: právo pokojne sa zhromažďovať, sloboda prejavu, právo na súdnu ochranu a právo na informácie.

Zhromažďovacie právo

Uplatniť toto právo chcela skupina ľudí z niekoľkých mimovládnych organizácií (Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika, Občianske združenie Ľovek v ohradení, Slovenská asociácia Falun Gong, Amnesty International Slovensko) tým, že zvolá verejné zhromaždenie pred Prezidentským palácom na Hodžovom námestí v Bratislave práve na čas, keď tam najvyššieho čínskeho súdruha bude prijímať slovenský president Ivan Gašparovič.

Starosta mestskej časti Andrej Petrek mnou oznamené zhromaždenie zakázal. Zákaz bol zdôvodnený tým, že „zhromaždenia sa majú konáť na rovnakom mieste a v rovnaký čas, kde sa má konáť zhromaždenie označené ešte 22.5.2009 Kanceláriou prezidenta Slovenskej republiky za účelom využívania priestoru Hodžovho námestia pre zahraničnú návštevu prezidenta SR a pre svojich zamestnancov.“

Zákon o zhromažďovacom práve naozaj priprúšta zákaz zhromaždenia z takého dôvodu. Podľa § 10 ods. 2 písma. b) zákona obec zhromaždenie zakáže aj vtedy, keď „na rovnakom mieste a v rovnaký čas sa má podľa skôr doručeného oznamenia konáť zhromaždenie a medzi zvolávateľmi nedošlo k dohode o úprave času jeho konania“. Zákaz zhromaždenia podľa tohto ustanovenia by však prichádzal do úvahy iba vtedy, keby sa na Hodžovom námestí malo konať zhromaždenie označené mestskej časti v súlade so zákonom o zhromažďovacom práve.

Lenže Kancelária prezidenta SR žiadne verejné zhromaždenie podľa zákona o zhromažďovacom práve neoznámiла. Jej záujem využívať priestor Hodžovho námestia pre zahraničnú návštevu nie je to isté ako riadne ohlásenie zhromaždenia. Jej oznamenie nemalo zákonom vyžadované náležitosť. A ľažko možno tvrdiť, žeby toto „zhromaždenie“ malo slúžiť občanom na využívanie slobody prejavu a ďalších práv a slobôd, na výmenu informácií a názorov, či na účasť na riešení verejných a iných spoločných záležitostí, čo sú účely výkonu zhromažďovacieho práva v zmysle zákona.

Porušenie práva pokojne sa zhromažďovať vyplýva aj z neskoršieho rozsudku krajského súdu v tejto veci, ktorý rozhodnutie o zákaze zrušil. Súd sa síce v odôvodnení

rozsudku nevyjadril jednoznačne k otázke, či oznamenie prezidentskej kancelárie mohlo byť dostatočným dôvodom pre zákaz zhromaždenia, rozhodnutie samosprávy o zákaze však zrušil ako nepreskúmateľné pre nedostatok dôvodu. Zákaz zhromaždenia bol teda evidentne protizákonný.

Sloboda prejavu

Uplatnenie tohto práva bolo znemožnené skupine ľudí, ktorí prišli 18. júna 2009 pred Prezidentský palác krátko pred predpokladaným príchodom čínskeho prezidenta. Prišli tam napriek tomu, že nami zvolané zhromaždenie bolo samosprávou zakázané. Avšak keďže dôvodom zákazu nášho zhromaždenia bolo konanie iného zhromaždenia ohľáseného Kanceláriou prezidenta SR, mimovládne organizácie pozvali ľudí na toto druhé zhromaždenie.

Ľudia, ktorí prišli, chceli slobodne prejavíť svoj názor na dodržiavanie ľudských práv v Číne. Bolo im to *de facto* znemožnené dobre organizovanými priaznivcami čínskeho komunistického režimu z uvítacieho výboru čínskeho prezidenta. Tí ich systematicky napádali, trhali im z rúk transparenty a letáky, ničili ich a kradli, alebo ich

Návšteva čínskeho prezidenta sa stala príležitosťou na porušovanie ľudských práv aj u nás.

aspoň prekrývali svojimi transparentmi a čínskymi vlajkami tak, aby na heslá za ľudské práva nebolo vidieť. A toto všetko sa odohrávalo v prítomnosti množstva policajtov, ktorí sa zväčša iba nečinne prizeiali, nereagovali na žiadosti o zásah a na upozornenia, že slovenskí občania sú napádaní organizovanými Číňanmi. Naopak, spolupracovali s týmito Číňanmi a umožnili im pohybovať sa v ohradenej časti námestia, do ktorej verejnosť nemala prístup.

Podľa § 2 ods. 1 písma. a) zákona o Policijnom zbere policajný zbor „spolupôsobí pri ochrane základných práv a slobôd, najmä pri ochrane života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku.“ Policajti si 18. júna 2009 s ochranou základných práv a slobôd slovenských občanov, najmä ich slobody prejavu, veľmi veľa práce nedali.

A na druhý deň polícia svojské chápanie „ochrany základných práv a slobôd“ predvedla, keď ohradila polovicu Námestia Slobody v čase, keď čínskeho prezidenta na Úrade vlády SR sídliacom na Námestí Slobody prijímal slovenský premiér Robert Fico. Sloboda prejavu áno, ale rozhodne nie až taká veľká, aby na ňu dovidel najvyšší čínsky komunista.

Súdna ochrana

Mimoriadny význam práva na súdnu ochranu spočíva v tom, že je okrem iného

aj nástrojom ochrany iných práv a slobôd v prípade, že dochádza k ich porušovaniu zo strany verejných orgánov. V našom prípade mala byť súdna ochrana poskytnutá zhromažďovaciemu právu. Nebola.

Teda vlastne bola, ale nie v čase, keď to ešte mohlo mať nejaký zmysel. Aj v tomto prípade platí, že „neskorá spravodlivosť nie je spravodlivosť“. Súd na základe môjho opravného prostriedku zrušil rozhodnutie samosprávy o zákaze zhromaždenia. Urobil tak však až takmer mesiac po tom, čo sa zhromaždenie malo konať. Teda v čase, keď čínsky prezident už na návštevu Bratislavu možno aj zabudol.

Je pravda, že súdy nezvyknú rozhodovať na počkanie a niekedy sa konanie naťahuje aj celé roky. Lenže v prípade súdnej ochrany zhromažďovacieho práva stanovuje, že súd má rozhodnúť do troch dní od podania opravného prostriedku proti zákazu zhromaždenia. Opravný prostriedok som podal hneď nasledujúci pracovný deň po tom, ako mi bolo rozhodnutie o zákaze doručené. Bolo to presne tri dni pred predpokladaným termínom zakázaného zhromaždenia. Ak by súd rešpektoval trojdňovú lehotu, bol by rozhodol ešte pred príchodom čínskeho prezidenta do Prezidentského paláca na Hodžovom námestí. Veci mohli mať v tom prípade úplne iný priebeh.

Súd však o mojom opravnom prostriedku nerozhadol v zákonom stanovenej lehote troch dní, ale až po 29 dňoch (14. júla 2009). Preto som sa obrátil na Ústavný súd SR s ústavnou stážnosťou, v ktorej namietam porušenie môjho práva na súdnu ochranu.

Právo na informácie

Už len ako čerešnička na torte pôsobí skutočnosť, že začiatkom septembra navštívil Bratislavu čínsky minister obrany a slovenské ministerstvo obrany jeho návštevu utájilo. Farbu priznalo až vtedy, keď si jeho prítomnosť všimli novinári. Utajovali vraj preto, aby návštevu nezneužili niektorí ľudia. Preložené do nekomunistického jazyka – aby sa nekonali protesty proti porušovaniu ľudských práv v Číne. Orgány verejnej moci majú pritom primeraným spôsobom poskytovať informácie o svojej činnosti. Či bol takýto spôsob informovania primeraný, možno vážne pochybovať.

Je jasné, že problém s uplatňovaním ľudských práv popísané v tomto článku nemožno porovnať s porušovaním ľudských práv v Číne. Tam zhromaždenia rozháňa armáda, za slobodné prejavenie názoru sa chodí do basy, štátne orgány informujú len o tom, o čom chcú, a cenzurujú ešte aj internet. A súdna ochrana základných práv a slobôd je v komunistickom režime *contradictio in adjecto*. Krátko pred 20. výročím Novembra '89 by nás však spochybňovanie ľudských práv na Slovensku nemalo nechať pokojne spať, ani keď sa deje vo verzii Čína light.

Autor je riaditeľ KI.

BANKÉŘI ŽIJÍ Z INFACE

Rozhovor s Jesúsom Huertom de Sotom

Inflace? „Dochází pří k redistribuci bohatství – někteří značně bohatou, jsou z nich multimilionáři a miliardáři, většina ostatních ztrácí, aniž o tom ví,“ vysvětluje španělský profesor ekonomie Jesús Huerta de Soto.

Pocházíte ze Španělska. Proč je tato země krizí tak zasažená?

Ve Španělsku rostly úvěry v posledních letech dva- až třikrát rychleji než ve zbytku Evropy. Půjčky směřovaly hlavně do sektoru nemovitostí. Vznikla bublina. Nyní je v zemi asi milion nově postavených domů, které však nikdo nechce. Celá ekonomika se musí bolavě přizpůsobit, přesměrovat investiční toky z realitního sektoru do jiných, což si výzadá několik měsíců až několik let.

Jak citelně ceny nemovitostí klesají?

To hodně závisí na lokalitě. U Středozemního moře nejsou výjimkou pády až o padesát procent. Avšak například v některých částech Madridu došlo k poklesu jen pět až deset procent. Může být i dobrý čas nakupovat.

To záleží na tom, kdy přijde dno. Co myslíte?

Jako ekonom to nedokážu říci, jako podnikatel bych si dokázal vsadit – ten tip ale neprozradím.

Očekával jste, před dvěma, třemi lety, tak mohutnou krizi?

Překvapilo mě, jak rychle a hluboko ceny klesly.

Řekl jste, že za španělskou krizi může přeúvěrovanost. Ta zjevně stojí za finanční krizi obecně.

V posledních pěti až sedm letech rostla nabídka peněz v ekonomice velmi rychle. Musíme si uvědomit, že peníze se v podobě mincí a bankovek vyskytují jen asi v deseti procentech případů, zbylých devadesát procent jsou virtuální peníze. Vlastně jen záznamy v účetních knihách bank. Bankovní systém vytváří depozita „z ničeho“. Zástavou je těmto pasivním úvěrem poskytnutý podnikatelům či firmám. Podnikatel, který nové peníze získá, neví, zda tyto pocházejí z úspor, zda jsou odloženou spotřebou klientů bank, či nikoli. Míra úspor byla v některých letech například v USA dokonce záporná, hodně se spotřebovalo, a podnikatelé přesto zhusta investovali, jako kdyby ty úspory narůstaly. V uplynulých přibližně sedmi letech tedy panoval nesoulad mezi úsporami a investicemi. To nemohlo trvat věčně. Ústřední příčina krize tedy tkví v umělé úvěrové expanzi způsobené centrálními bankami.

Souvisí to s politikou levných peněz, tedy nízkých úrokových sazob, kterou centrální banky následovaly?

Ano. Úroková sazba je zásadní cenou v každé tržní ekonomice. Měla by být určována spontánně v tržním prostředí. Není tomu tak: úroky jsou stanoveny výnosem centrální banky. Přitom úrokové sazby jsou důležitým signálem pro podnikatele a firmy. Jdou-li dolů, i uměle, zahajuje byznys více nových projektů (opět, jako kdyby rostla míra úspor obyvatelstva a bylo tedy reálně více z čeho investovat). Nízké úrokové sazby, dokonce

negativní v reálném vyjádření, zažehly krizi.

Prozradíte alespoň vás tip, jak dlouho krize potrvá?

Jakmile vypijete příliš alkoholu, „opice“ je nevyhnuteLNÁ. Jakmile jsme se dopustili přehnané umělé úvěrové expanze a byly proto napáchány chyby v investičních kalkulačích, hospodářská recese je nevyhnuteLNÁ. Ale začátek recese je i začátkem ozdravení: trh přichází na to, co se v minulosti dělo špatně, začíná hledat správné ceny – proto nyní ty poklesy a výkyvy. Přizpůsobení si vyžádá čas – v reálné finanční sféře. Přizpůsobení může být rychlé, doufaje jeden až dva roky, nebo může být přerušováno.

Jak?

Obří zásahy vlády, ty různé stimuly, mohou být nakonec zcela kontraproduktivní. Například když vlády poskytnou snadný úvěr podnikům, ty ztratí podněty se s tímto situací rychle vyrovnat. To se stalo v Japonsku. Vlády v reakci na krizi učinily půjčky velice dostupné, což však zastavilo proces tržního přizpůsobení. Země se oscila v recesi, která trvala více než deset let. Doufaje, že se to nyní nezopakuje ve světě. Třeba Obamovy záchranné dotace vybraným odvětvím jsou velmi nebezpečné.

Ústřední příčina krize tkví v umělé úvěrové expanzi.

A co evropské balíčky?

V Evropě není situace tak zlá, neboť je zde mnoho vlád a je těžší se domluvit na nějakých dalekosáhlých, grandiózních záchranných plánech. Na druhou stranu, politici odpovídají na poptávku veřejnosti, aby byli aktivní, aby „něco dělali“. Politické mistrovství nyní tkví v tom, aby se politik snažil „něco dělat“, ale ta opatření zároveň neměla žádný dopad.

Prapůvod krize spatřujete už v roce 1844.

Vše začalo s britským zákonem Bank Charter Act z roku 1844. Stal se předobrazem pro všechny další zákony týkající se bankovnictví ve vyspělém světě. Ustavil povinnost krýt bankovky ze sta procent zlatem. Tvůrci však opomněli tu samou povinnost vztáhnout i na depozita. Přitom depozita a bankovky mají vlastně ty samé funkce – to však ekonomové té doby ještě nedohlédli. Poté, co byl zákon uveden, tak komerční bankéři prováděli umělou úvěrovou expanzi „krytu“ depozity, nikoli emisí nových bankovek. Proto máme stálé recese a bublinky.

Co s tím?

Prvním reformním krokem tedy je odstranit to špatné, co vyvolal Bank Charter Act. Postačí, když banky budou držet stoprocentní rezervy oproti vkladům na požádání a jejich ekvivalentům. Pak nevznikne nesoulad mezi úsporami a investicemi. Banky budou moci půjčovat jen oproti tomu, co si samy předtím vypůjčily; termínové vklady nejsou depozita, to jsou půjčky bankám. Nebudou vytvářet peníze „z ničeho“.

Co učinit s centrálními bankami?

Bank Charter Act nedokázal zamezit, čemu měl – vzniku finančních bublin. Po každé krizi pak Bank of England pozastavila jeho platnost, aby mohla komerční banky sanovat – vytisknutím nových peněz. Komerční bankéři přišli na to, že potřebují věřitele poslední instance, který zakročí vždy, když krize přijde. S bankovním systémem založeným na částečných rezervách je prostě nutnost mít centrální banku. A naopak, při stoprocentním krytí netřeba věřítele poslední instance. Eliminace centrálních bank, druhý krok mě reformy, by byla dobrá věc, jelikož ty by pak neurčovaly úrokové sazby. O to by se postaral trh. Centrální banka, to je centrální plánování, Gosplan, socialismus: soubor byrokratů určuje, jaká je optimální nabídka peněz.

Kdo určí peněžní bázi, když ne centrální banka?

Peníze by měly být zase soukromé – jak tomu ostatně po staletí bylo. Musíme se vrátit do budou, kdy bylo zlato vládami znárodňeno. Zlato má několikrát výhod. Jeho zásoba narůstá poměrně stabilně, a sice přibližně tempem jednoho až dvou procent ročně.

Odpůrci návratu ke zlatému standardu ale uvádějí, že na světě není tolik vzácného kovu, aby to pokrylo peníze nově vytvářené v souvislosti s hospodářským růstem globální ekonomiky.

To je populární argument. Veškeré zlato na světě by se v městnalo do tří olympijských plaveckých bazénů. Peněžní nabídka krytu zlatem nelze snižovat (s výjimkou historických příkladů, například ze šestnáctého století, když se španělská galeona potopila s celým převáženým nákladem kovu). Zlato je vhodný kandidát pro krytí peněz a nestarejme se příliš, zda je jej ve světě dostatek, či nikoli. To je irrelevantní. I jeden gram zlata může mít velkou kupní sílu. Jakékoli množství peněz je optimální; problém s penězi vyvstává, když jejich nabídka roste či klesá. Návrat ke zlatému standardu by byl finálním krokem reformy finančního systému.

Je deflace skutečně takovou hrozbou, jak dnes mnozí politici, ale i ekonomové tvrdí?

Inflace je vždy populární a deflace vždy nepopulární. Před několika lety jsme tu ještě měli antideflační hysterii, která ústila v nízké sazby a zvýšenou peněžní nabídku. Během peněžní expanze totiž někteří lidé vydělávají velké peníze na úkor většiny těch, kteří ani nejistí, že něco ztrácejí. Proč, když je růst peněžní nabídky tak prospěšný, je nerodělít spravedlivě mezi všechny? Ne, někteří chtějí ty nové peníze získat jako první.

Rozhovor viedol Lukáš Kovanda. Pôvodne publikované dňa 2. marca 2009 v týždenníku Týden. Jesús Huerta de Soto pôsobí ako profesor politické ekonomie na Univerzite kráľa Juana Carlosa v Madride. Na pozvanie KI vystúpi v Bratislavе s prednáškou v rámci cyklu CEQLS.

DIVADLO POD MINISTERSTVOM

Dušan Sloboda

Divadlo Astorka Korzo '90 siahlo po literárnej predlohe od Jozefa Cígera Hronského, ktorú zadaptoval súčasný minister kultúry a podpredseda strany SMER Marek Maďarič. Premiéra sa konala v Bratislave 5. júna 2009.

Maďarič hru napísal na motív Hronského zbierky Sedem sŕdc. Tú tvorí sedem poviedok – osudy siedmich žien. Maďarič z nich vybral tri a kŕčivo ich spojil do jedného príbehu. „O láske, väčšine, vernosti i zrade...“ tak láka divadlo na hru divákov. A hlavne o nude, žiadalo by sa dodať. Hrá sa len hodinu a štvrt', a to bez prestávky, až sa človek pýta, či vari nie preto, aby diváci neušli? Divadelný kritik Oleg Dlouhý o hre napísal, že „Maďarič nedocenil potrebu hutnejšej dramatickej výstavby. Akoby sa spoliehal na interpretov, ktorí do konkretizácie vložia vlastné poznanie.“ No nevložili. Tažko je prítom haniť tvorcov a hercov Astorky, ich majstrovstvo potvrdzuje nielen obľúbenosť u publika, ale i ceny od kritikov. Dramatizácia poviedok bola pôvodne určená pre STV, kde v minulosti Maďarič pracoval. Je to cítiť. Nuda a prázdroj ako vystrihnuté z STV. Dráma bez drámy, ktorú nezachránil ani inokedy skvelí herci či režisér.

Iniciatíva vyšla v ruke od režiséra Juraja Nvotu, ktorý si želal text zrealizovať v divadle. Minister Maďarič súhlasiel. Až sa nechce veriť, že sa režisér a divadlo slobodne rozhodli takto hazardovať so svojím renomé. No Astorka každoročné dotácie od ministerstva kultúry potrebuje. Scéna Astorky je priamo v budove ministerstva v prenájme. A ten sa končí na sklonku roka 2011. No nemusí byť zmluvne obnovený. Pôvodné priestory divadla na Suchom mýte sa majú zbúrať. A hoci spoločnosť, ktorá v tejto lokalite stavia, sa vraj zaviazala, že tu do konca roka 2009 vybuduje i priestory pre divadlo, dnes je jasné, že termín splnený nebude. Navyše, spoločnosť podpísala zmluvu s mestom a Astorka sa po decentralizácii dostala do zriaďovateľskej košiara samosprávneho kraja. Zdá sa teda, že možnosť predĺžiť si pôsobenie pod ministerstvom kultúry by sa Astorce mohla hodíť...

Pozornosť si zaslúži i bulletin k hre. Astorka na obsahu spolupracovala s Maticou slovenskou, keďže Jozef Cíger Hronský bol počas Slovenského

štátu jej správcom. Nebolo zvykom čítať v bulletinu Astorky ódy na gardistov prisahajúcich vernosť svojmu veliteľovi Alexandrovi Machovi. Je to ešte tá Astorka, ktorá nám umožnila vrovnávať sa s minulosťou a zlom nacizmu v hre Thomasa Bernharda Pred odchodom na odpočinok?

Roman Polák, ďalší z dvorných režisérov Astorky, ktorá sa hlási k tradícii Divadla na korze, zrušeného v čase normalizácie, svoje pôsobenie na tejto scéne zhral takto: „Každá moja inscenácia vznikala v konkrétnom období a na to obdobie i reagovala. Čechovovo Uja Vánu som inscenoval v období mečiarizmu. Hra hovorí o tom, ako si jeden človek vytvorí z druhého boha. Insenácia Ostrovského Lesta vznikla v období protestov umelcov proti vytváraniu kultúrnych intendancií, ktoré mali získať moc nad všetkou kultúrou v krajoch a okresoch. Mám právo zabít, lebo som výnimcočný človek, nahovára si Raskolníkov v Dostojevského Zločine a treste... Áno, stále žijeme v krajinе, v ktorej panujú predstavy, že prestúpiť zákon alebo zabiť je niečo prirodzené pri „podnikaní“... A napokon v Play Gorkij zistíme, že celá naša spoločnosť je poprepletaná s mafiou...“

Práve takéto vnímanie a ono prepájanie so súčasnosťou je dôležitou súčasťou pocitu, pre ktorý si nejeden divák do Astorky chodí zas a znova. Nenabrala Astorka v roku 2009 nejaký iný SMER? Je Maďaričov brak na doskách Astorky len dramaturgickým omylem? Tá pachutí z toho, že to tak celkom nie je, tu už asi ostane...

Marek Maďarič: Túlavé srde

Literárna predloha: Jozef Cíger Hronský. Rézia: Juraj Nvota. Hrajú: Rebeka Poláková, Lukáš Latinák, Zuzana Krnerová, Petra Vajdová, Marián Miezga, Ady Hajdu, Zuzana Konečná, Gabriela Marcinková, Patrik Minár. Premiéra 5. júna 2009 v Divadle Astorka Korzo '90.

Autor je analytik KI. Divadlo Astorka Korzo '90 patrí medzi jeho obľúbené divadelné scény.

UDIALO SA:

1) Dňa 1. júna 2009 zverejnili Inštitút INEKO hodnotenie HESO za IV. štvrtrok 2008. Jedným z hodnotiteľov opatrení vlády je i ekonóm KI Peter Gonda. Viac na webstránke KI v sekcií KI INFORMUJE.

2) Dňa 2. júna 2009 KI v spolupráci s týždenníkom .týždeň organizoval v Bratislave konzervatívny klub na tému **Finančná kríza a Slovensko: Pomôžu baličky proti kríze?** Viac na webstránke KI v sekcií KONZERVATÍVNE KLUBY.

3) Dňa 4. júna 2009 organizoval Človek v ohrození v spolupráci s KI a ďalšími organizáciami spomienkové podujatie pri priležitosti 20. výročia masakru na námestí Tien-an-men v Pekingu. Viac na webstránke KI v sekcií KI INFORMUJE.

4) Dňa 10. júna 2009 KI v partnerstve s Vysokou školou manažmentu s podporou Nadácie Penta organizoval 8. seminár druhého ročníka cyklu seminárov o ekonomíi **Akadémia klasickej ekonómie** a dňa 24. júna 2009 sa konalo slávnostné ukončenie kurzu, vyhodnotenie esejí a odovzdávanie certifikátov. Viac na webstránke KI v sekcií AKADEMIA KLASICKÉJ EKONÓMIE.

5) Dňa 11. júna 2009 KI vyjadril **podporu výzve Červená pre Harabinu**. Viac na webstránke KI v sekcií KI INFORMUJE.

6) Dňa 15. júna 2009 KI s podporou Trustu

pre občiansku spoločnosť v strednej a východnej Európe organizoval v Bratislave konferenciu **Transparentnosť a efektívnosť využívania fondov EÚ na Slovensku**. Viac na webstránke KI v sekcií KONFERENCIE.

7) Dňa 15. júna 2009 mimovládky, medzi nimi i KI, vyzvali najvyšších ústavných činiteľov SR k diskusii o **ľudských právach** na stretnutí s čínskym prezidentom v Bratislave. Viac na webstránke KI v sekcií KI INFORMUJE.

8) Dňa 18. júna 2009 mimovládne organizácie, medzi nimi i KI, **protestovali pred Prezidentským palácom** za **ľudské práva** v Číne. Počas protestu príaznivci čínskeho prezidenta napadli slovenských demonštrantov. Viac na webstránke KI v sekcií KI INFORMUJE.

9) Dňa 19. júna 2009 mimovládne organizácie, medzi nimi i KI, **odsúdili konanie slovenskej polície počas demonštrácií** pred Prezidentským palácom. Viac na webstránke KI v sekcií KI INFORMUJE.

10) Dňa 19. júna 2009 zaslal riaditeľ KI Ondrej Dostál **otvorený list ministrov kultúry Marekovi Maďaričovi**, v ktorom ho vyzval, aby najvyššiemu predstaviteľovi totalitného čínskeho režimu ukázal pamätník obetiam komunizmu pri návšteve hradu Devín. Viac na webstránke KI v sekcií KI INFORMUJE.

11) Dňa 24. júna 2009 predložili zástupcovia mimovládnych organizácií, medzi nimi i KI, **správu o priebehu udalostí na Hodžo-**

vom námestí počas protestu za ľudské práva v Číne

Výbor NR SR pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien. Správa a videozáZNAM z protestu je na webstránke KI v sekcií KI INFORMUJE.

12) Dňa 2. júla 2009 adresoval zástupca Kancelárie prezidenta SR riaditeľovi KI Ondrejovi Dostálovi list, v ktorom **odpovedal na otvorený list mimovládnych organizácií**. Viac na webstránke KI v sekcií KI INFORMUJE.

13) Dňa 13. júla 2009 mimovládne organizácie, medzi nimi i KI, doručili na ministerstvo vnútra **stažnosť na postup polície dňa 18. júna 2009 na Hodžovom námestí a zároveň KI v spolupráci s Via Iuris podali i trestné oznámenie**. Viac na webstránke KI v sekcií KI INFORMUJE.

14) Dňa 14. júla 2009 Krajský súd v Bratislave rozhadol, že bratislavská mestská časť Staré Mesto zakázala zhromaždenie pred Prezidentským palácom počas návštevy čínskeho prezidenta v rozpore so zákonom. Viac na webstránke KI v sekcií KI INFORMUJE.

15) Dňa 18. júla 2009 sa na festivalu Po-hoda konala diskusia týždenníka .týždeň na tému **Moc bezmocných**. Jedným z diskutujúcich bol i Ondrej Dostál, riaditeľ KI. Viac na webstránke KI v sekcií KI INFORMUJE.

16) Vyjadrenia ľudí KI v médiách v júni a v júli 2009 nájdete na www.konzervativizmus.sk.